

Demokrati kontra frihet

En granskning av Freedom House-indexet

Abstract

Den här studien tittar närmare på Freedom House som demokratiindex. Undersökningen granskar indexet utifrån Dahls, Sartoris och Schumpeters demokratridefinition och frihetsbegreppet med teorier från Mill och Galtung. Uppsatsen förtydligar begreppens grunder och för en diskussion om vad som skiljer och förenar dem.

Indexet används frekvent av forskare, politiker och studenter runt om i världen. Syftet är att ge nya studenter en kritisk utgångspunkt till hur man kan förhålla sig till Freedom House-indexet och dess indikatorer. Vi kan konstatera att indexet står sig väl vad gäller att mäta demokrati, trots att det inte gör anspråk på det. Dock bör man vara försiktig så att man inte blandar ihop demokrati med dess förutsättningar och konsekvenser.

Nyckelord: Freedom House, demokrati, frihet, index,
Antal ord: 9026

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Metod och teori.....	2
2	Freedom House.....	3
2.1	Bakgrund	3
2.1.1	Vad är Freedom House?	3
2.1.2	Historik	4
2.2	Kritik mot Freedom House	5
2.3	Andra index	6
3	Frihet.....	8
3.1	Teori.....	8
3.1.1	Johan Galtung – Positiv och negativ fred	8
3.1.2	John Stuart Mill - Om friheten	9
3.1.3	Frihet enligt Freedom House	11
3.2	Frihet kontra demokrati	11
4	Demokrati	14
4.1	Dahl.....	14
4.2	Sartori	15
4.3	Schumpeter.....	16
5	Freedom House - dimensioner	18
5.1	Enkäten - Freedom in the world	18
5.2	Politiska rättigheter.....	19
5.2.1	Elektoralprocess.....	19
5.2.2	Politisk pluralism och deltagande.....	19
5.2.3	Regeringsduglighet.....	20
5.3	Medborgerliga fri- och rättigheter	20
5.3.1	Tros- och yttrandefrihet.....	20
5.3.2	Organisations- och mötesfrihet.....	21
5.3.3	Rättssäkerhet.....	22
5.3.4	Personlig autonomi och individuella rättigheter.....	22
6	Konklusion.....	24

7	Referenser	26
----------	-------------------------	-----------

1 Inledning

Freedom House (FH) är idag en av de främsta organisationerna inom demokratimätning. Deras enkät "Freedom in the world" förser statstjänstemän, forskare, biståndsorganisationer och inte minst allmänheten med ett enkelt system för att bedöma vilken grad av demokrati som finns i olika länder. Underlaget påverkar därmed människors uppfattning av det demokratiska läget i världen men formar även agendan för diskursen inom forskningssfären.

I den vetenskapliga världen bör man förhålla sig skeptiskt och försöka förstå de redskap man använder i sitt arbete. Den kunskapsledda resan i statsvetenskaplig diskurs ger oss vid handen att ifrågasätta. Håri ser vi vikten av att granska Freedom House-indexet och frågar oss vad det egentligen mäter. Validiteten ställs på sin spets. Organisationen gör anspråk på att mäta frihet men används ofta som ett mått på demokrati.

Parallellt med vår undersökning om huruvida organisationens enkät mäter demokrati eller frihet kommer studien att ytterligare bidra med kunskap inom demokratiteori och kring frihetsbegreppet. Förhoppningen är att den ska hjälpa studenter att tidigt förhålla sig förnuftigt till ett ofta använt index. Vi vill visa att FH:s position som det mest använda demokratiindexet inte främst beror på överlägsna demokratiindikatorer och att indexet är ifrågasatt av forskare i den vetenskapliga världen.

Då Freedom House som index är det mest använda verktyget för att mäta demokrati så finns det en stark motivering till en granskning (Giannone 2010:69). Anledningen till vår studie och riskerna kring Freedom House-indexet kanske bäst förklaras med Diego Giannones (2010:70) ord:

...since it has become the global pattern-setter of democracy, i.e. the real creator of models throughout the world for the discourse on democracy, its indexes are often considered as a condition (i.e. a sort of natural order of things) rather than a narration (i.e. a product of human action). Consequently, they are often used uncritically as the way to describe the state of democracy in the world, blurring over the fact that their underlying political and scientific framework is questionable...

Syftet med uppsatsen är att hjälpa nya studenter att förhålla sig kritiskt till indexerad demokratimätning och på ett nyanserat sätt förstå demokratibegreppet i förhållande till olika frihetsbegrepp.

1.1 Metod och teori

Det är på sin plats att redogöra för uppsatsens byggstenar och verktyg. Vad är vi ute efter och hur går vi tillväga? När vi väl bestämde oss för att granska Freedom House i allmänhet och enkäten "Freedom in the world" i synnerhet, startade vi insamlingen av relevant material. Studiens källor har uteslutande bestått av sekundärmaterial i form av böcker, artiklar och internetsidor. Till en början diskuterade vi upplägget och strategin med vår handledare om rimlig diskurs och val av teoretiker.

Det undersökning ger sig i kast med är att först och främst redogöra för vad Freedom House är och gör. En viktig del i studien är att ge en historisk kontext så att läsaren får möjligheten att förstå organisationens grogrund. Vi har valt att utreda begreppen demokrati och frihet genom att presentera olika teoretikers syn på dem. Både demokrati- och frihetsbegreppet är vida bearbetat och det finns alltid invändningar inför val av litteratur och källor. Avgränsningen till just de tänkare som formar vår teori är bestämt utifrån vad vi anser vara centralt i diskursen. Utbytet med handledaren har hjälpt oss i våra val av teoretiker med bred spännvidd vad gäller definitionen av berörda begrepp. Från Robert Dahls och Giovanni Sartoris breda ansats om vad demokrati ska vara till Joseph Schumpeters mer minimalistiska definition. John Stuart Mills bok "On Liberty" skrevs för mer än 150 år sen men är fortfarande påtagligt relevant i våra dagar. Den norske fredsforskaren Johan Galtungs tankar kring negativ och positiv fred hjälper oss att förklara frihetsbegreppet ytterligare.

Vi kommer att visa på det ena begreppets nära anknytning till det andra och att de i många fall förutsätter varandra. Som ett led i detta resonemang inflikar vi en del i uppsatsen som diskuterar den liberala demokratin.

När väl teoriansatserna för uppsatsen är klargjorda går vi till djupet med analysen genom att granska Freedom House-indexets olika dimensioner och indikatorer. Vi söker i granskningen finna beröringspunkter mellan teoribegreppen och organisationens dimensioner för att därefter försöka konstatera om indexet mäter demokrati, frihet eller bådadera.

För att underlätta möjligheten till operationalisering av Freedom Houses kapacitet testas deras indikatorer gentemot forskningsvärldens klassiska demokratikriterier och universella friheter.

2 Freedom House

2.1 Bakgrund

I vår strävan efter huruvida Freedom House mäter demokrati eller frihet bör vi även söka svar på varför och vilka syften som finns bakom indexet. För att närmare kunna granska Freedom House och vad dess indikatorer mäter finner vi det viktigt att känna till organisationens bakgrund och historia. Att förstå dess historiska, politiska och ideologiska kontext ger oss en bra grogrund för vidare förståelse.

För att kunna bedriva en fruktbar analys, väljer vi att avgränsa vår studie till att analysera Freedom Houses viktigaste bidrag till den globala politiken, den årliga publikationen "Freedom in the world". Enkäten, skapad 1973 av Raymond Gastil, rapporterar om 194 länders och 14 omdiskuterade områdens status gällande de politiska och medborgerliga förhållandena (FH 1)

2.1.1 Vad är Freedom House?

Freedom House utger sig för att vara en oberoende organisation som arbetar för att främja spridandet av frihet runt om i världen. Märk väl här att organisationen inte gör anspråk på att mäta demokrati utan enbart används som det. Vidare skriver de att man stödjer demokratisk förändring och de mänskliga rättigheterna och ser till att övervaka vägen mot frihet. Man står bakom och assisterar icke-våldsrörelser i samhällen där friheten är begränsad och motarbetar de krafter som berövar människors universella rätt till sin frihet. Organisationens syfte är att fungera som en kraft för frihet, demokrati och rättssäkerhet, vilket man ämnar uppnå genom de tre följande strategierna (FH 2):

- *Analys*. Detta är Freedom Houses plattform. Via analys söker man finna frihetens komponenter och vetenskapliga underlag för sina aktioner och resurstöd. Tack vare organisationens utbredd erkända forskningsmetodologi ses man som en ledande informationskälla vad gäller statusen av frihet runt om i världen. Under denna kategori finner vi vår studies huvudfokus, nämligen enkäten "Freedom in the world".

- *Opinionsbildning.* Freedom House söker förstärka de krafter som kämpar för frihet i förtryckta samhällen. Dessutom söker de sätta press på regeringar runt om i världen, speciellt USA och internationella som regionala organisationer. Samt att främja applicerandet av politik som avancerar mänskliga rättigheter och placerar demokrati högt upp på agendan.
- *Aktion.* Här söker man samarbete med rörelser och reformivrare på plats för att sprida demokrati och mänskliga rättigheter. Organisationen bidrar med program som innehåller träning, expertis och utbytesmöjligheter för att stärka deras samarbetspartners resurser.

2.1.2 Historik

Freedom House grundades 1941 i New York, som en partioberoende organisation, med avsikten att skapa stöd för den amerikanska involveringen i andra världskriget och mot isoleringspolitiken (FH 3). Bildandet var en produkt som bör ses mot bakgrunden av Adolf Hitlers "Braunhaus" i München, som propagerade för nazismen (Princeton University Library 2006). Lanseringen av Freedom House skapade på så sätt en motpol till den framväxande nazismen och tog därefter upp kampen mot kommunismen. En konkret handling är organisationens vädjan, i juni 1941, till den amerikanske presidenten att ingripa mot den allt dystrare utvecklingen i Europa. President Franklin D. Roosevelt såg att avvikande politiska strömningar växte fram och stödde, om än med en nedtonad profil, grundandet av Freedom House. Hans fru, Eleanor Roosevelt, var till och med hedersmedlem i styrelsen (FH 3).

Organisationens födelsetid präglades av karaktärer från olika politiska håll. Dess framträdande lojala allierade bestod av en framstående grupp från det amerikanska samhället: företagsledare; journalister; akademiker och tidigare parlamentsledamöter var några. Wendell Willkie tillhörde de tidigaste ledarna. Han var republikansk presidentkandidat 1940. Han och de ledande skikten av organisationen ansåg att det bästa sättet att motarbeta tidens totalitära regimer var genom att sprida demokrati i världen.

Organisationen såg det också som sitt kall att utöka frihet och stärka de mänskliga och medborgerliga rättigheterna runt om i världen. Man stödde även institutioner såsom NATO, Marshallhjälpen och rörelsen för rasjämlighet. Under 1970-talet tog Freedom House djärvare steg. Man skapade program som verkade i områden där friheten var på väg att utarmas och begränsas. Förtryckande regimer i Asien, Afrika, Mellanöstern och Latinamerika hamnade under organisationens lupp och bearbetades i form analyser, frihetsförespråkare och andra förebyggande åtgärder på plats. 1973 sjösatte, f.d. Harvardstudenten Raymond Gastil, den sedan årligen återkommande rapporten som undersökte de politiska och de medborgerliga fri- och rättigheterna runt om i världen. Enkäten, som ligger till grund för denna uppsats, kallas "Freedom in the world" och kan

anses vara organisationens viktigaste bidrag eftersom den förser politiker, forskare och andra om hur ett land står sig ur ett demokratiskt perspektiv. Rapportens granskningsmetod bar ledande samhällsvetares signum och rankade världens länder utifrån indikatorer för frihet.

När kommunismen, i och med kalla krigets slut, förlorade i kraft, så innebar det nya utmaningar för Freedom House. Man tog sig an uppgiften att sprida frihet i diktatoriska samhällen och främjade arbetet för de fria institutionerna i nya demokratier (FH 3). Exempel på sådana projekt visade sig bland annat i Östeuropa och stater som uppkommit efter Sovjetunionens fall. Man organiserade krafter för friare och mer oberoende media och icke-statliga tankesmedjor. Man banade även vägen för politik som skapade viktiga valinstitutioner.

Efter elfte september-händelserna startades en ny era i Freedom House historia. Man började nu agera på plats i olika former. Detta innebar brytande av ny mark i Centralasien och Mellanöstern. Kontor öppnades på många nya ställen för att bidra till en demokratisk utveckling. Konkret innebar det att man med sin närvaro runt om i världen stod upp mot orättvisor. Genom samarbete med lokala grupper i Ukraina och Serbien skapades utrymme för fredliga reformer. I Jordanien och Algeriet motarbetade man kvinnomisshandel och stod upp mot tortyr. Man kämpade för de mänskliga rättigheterna i Uzbekistan och Venezuela (FH 3).

Med den historiska bakgrunden får vi inblick i vilken tid Freedom House skapades och växte sig starkare. Vi bör ta med oss funderingar om varför FH grundades, av och för vilka intressen. Dess ursprung väcker frågor och organisationen har mött kritik.

2.2 Kritik mot Freedom House

Patrick Bernhagen lyfter bland annat fram Schneiders och Schmitters kritik mot Freedom House. Den riktar sig mot indexets överskattning av vad demokrati är och vad konceptet innebär. Detta har lett till att Freedom House exkluderar vissa länder från demokratifamiljen medan andra index statuerar dem som demokratier. En fallgrop är att man även definierar demokrati med det som är dess orsaker och konsekvenser (Bernhagen 2009:30f). Exempel på sådana aspekter är de sociala och politiska förutsättningar som inte alltid och av alla teoretiker räknas till den demokratiska regimen. Kritiken bygger på att Freedom House allt för omfattande blandar ihop elementära demokratiegenskaper med frågor som rör det individuella, sociala och politiska livet i ett land. Med den inställningen riskerar indexet mer ha att göra med kvaliteten av det sociala livet än demokratin (ibid 2009:38). Vissa kan möjligen påstå att kritiken är felriktad då Freedom House inte uttryckligen gör anspråk på att tillhandahålla ett index för demokrati. Problemet är snarare forskarnas frekventa användning av indexet som ett mått på demokrati. Kritik har även riktats mot organisationen på grund av att vissa indikatorer, som uppmärksammar ekonomiska oligarkier, korrupcion och religiösa prästvålden

systematiskt påverkar rankingen av utvecklingsländer, mellanöstern och före detta kommuniststater negativt. Samtidigt kommer västländer undan från indexets radar trots att ovanstående problem är rådande och har funnits i många år (ibid 2009:39). Kanske kan detta bero på den mänskliga faktorn. Analyserna och mätningarna genomförs ju i slutändan av människor. Patrick Bernhagen aviserar en studie gjord av Kenneth Bollen och Pamela Paxton från år 2000. De framför bevis som påvisar problem vid mätningar av demokrati och nämner även Freedom House. De har funnit att mätfel beror på individuella domar vilket följaktligen påverkar validiteten (ibid 2009:39).

Enkätens grundare, Raymond Gastil, skyndar dock till dess försvar och menar på att den mesta kritiken som riktas mot indexet snarare beror på åsikter om organisationen Freedom House, än som ett resultat av detaljerad undersökning av indexets data (Giannone 2010:69).

2.3 Andra index

Politiker och forskare söker ständigt svar på huruvida länder är demokratiska och till vilken grad. Att kunna mäta vilken grad av demokrati som råder i ett visst land kan vara avgörande för politikerns beslut och organisationers resursfördelning. Vidare har studier visat att högre grad av demokrati leder till jämlikhet, ekonomisk tillväxt och mindre konflikter. Det höjer kraven på index som utvärderar hur pass demokratiskt ett land är (Bernhagen 2009:24f). Förutom Freedom House-indexet finns en hel del andra som följer demokratins utveckling i världen. De som också är ett verktyg av forskningsvärldens frekventa användning är *Vanhanens Index of Democratization*, *Polity IV Democracy Score* och *Przeworski et al.'s Political Regimes Classification* (Bernhagen 2009:35f).

De olika indexen härrör från skilda koncept av demokrati vilket givetvis medför problem. Det finns flera länder som av Vanhanens mätning anses demokratiska medan de diskvalificeras från den benämningen av exempelvis Freedom House (Bernhagen 2009:36f). Svårigheten i att kunna statuera en universell demokratisk mall har gjort att de olika mätinstrumenten fokuserar på olika dimensioner och därför ger olika resultat. När Bernhagen jämför de fyra stora indexen tydliggörs även problem då de kräver olika mycket av demokrati. Vanhanens index har låga krav och tenderar att ignorera ansvarsutkrävandets roll och benämner på så sätt vissa länder som demokratier medan de av Freedom House hamnar som icke-demokratiska med anledning av det vi tidigare nämnt, nämligen de högre kraven (Ibid:38).

Vanhanens index är baserat på Robert Dahls tvehövdade dimensioner från 1971 som erkänner demokrati: *deltagande i den politiska processen*; och *att det råder konkurrens mellan politiska grupper* om att styra landet (Bernhagen 2009:28f). För Przeworskis index innefattas endast det sistnämnda, att det tävlas om de officiella ämbetena, medan Polity IV:s index jagar svar på demokratisk grad i ett land via flera dimensioner. De undersöker den process som berör

rekryteringen till regeringsposterna, omfattningen av politisk konkurrens och opposition, och de verkställande myndigheternas oberoende.

3 Frihet

3.1 Teori

Här definierar vi frihetsbegreppet. Vår teoretiska plattform om frihet skapar vi genom att presentera de tankar och ansatser som framstående vetenskapsmän har lämnat i diskursen. Vi har valt att avgränsa oss till John Stuart Mills och Johan Galtungs teorier om frihetsbegreppet. Med hjälp av deras verk formar vi en grund för vad som kännetecknar frihet för att sedan kunna identifiera beröringspunkterna i Freedom House-indexet.

Vad gäller Mill så fokuserar vi på hans bok från 1859, "On liberty", där han för en genomträngande diskussion av den individuella friheten i ett demokratiskt perspektiv. J.S. Mill inleder sin studie med en definition som säger att friheten är folkets "skydd mot den härskande politiska maktens despotism". Med andra ord de gränslinjer som bestämmer vilken makt härskaren ska tillåtas utöva över sina undersåtar (1859/1984:9f).

En intressant och gångbar analys bör även behandla frihetsbegreppet utifrån Johan Galtungs tankar om positiv och negativ fred som ger oss en djupare förståelse och andra teoretiska perspektiv på Freedom Houses politiska och medborgerliga fri- och rättigheter. Vi söker hitta definitioner och gränssättningar som ett led i teoribildningen för vår analys. "Violence, Peace and Peace Research" (1969) heter den artikel som den kände norske fredsforskaren, Johan Galtung, har skrivit och vilken vi förfogar över som analysverktyg i denna studie. Galtungs fredsbegrepp är visserligen inte synonymt med den frihet vi undersöker men bidrar i vår analys med idén om att fred är mer än avsaknad av våld (negativ fred).

3.1.1 Johan Galtung – Positiv och negativ fred

Johan Galtungs artikel från 1969 "Violence, Peace, and Peace Research" behandlar olika begrepp. Han söker se på "fred" utifrån skilda vinklar för att komma fram till vad det är. Vår underökning intresserar sig i Galtungs diskussion om termerna fred och våld. Han talar om fred som ett läge där våld inte råder. En av hans utgångsprinciper är att definiera vad våld är och vilka typer av våld det finns (1969:167f). Det svåra i analysen ser han i att förebygga våld. Kanske kan

vår utgångspunkt om vad våld är bäst definieras med Galtungs egna ord: "violence is present when human beings are being influenced so that their actual somatic and mental realizations are below their potential realizations". Skillnaden mellan "actual" och "potential" kan översättas tankemässigt som hur det "är" och hur det "kunde ha varit" (1969:168f).

Galtungs ambitiösa analys ger oss vid handen att fred likt konceptet våld är dubbelsidigt. Hans definition av negativ fred som avsaknaden av subjektivt våld och positiv fred som avsaknaden av strukturellt våld ger oss ytterligare perspektiv på begreppet frihet och hur vi kan se på det (1969:183). Att termerna följaktligen ter sig laddade, "negativ" och "positiv", har en enkel förklaring. Avsaknad av subjektivt våld (av Galtung benämnd "personal") kan förklaras som att inte utsättas för kroppsligt våld och det är inte alltid en positiv tillvaro. Även om man inte utsätts för fysiskt våld kan man fortfarande leva i misär och fattigdom, därav "negativ" fred. Positiv fred är en bra tillvaro då avsaknaden av det strukturella våldet innebär att makt- och resursfördelningen inte tenderar att vara för orättvis. Man skulle kunna kalla positiv fred för social rättvisa enligt Galtung (ibid 1969:183f).

I takt med sökandet efter svar om hur man bemöter de olika typerna av våld så tydliggör Galtung problematiken med att försöka förebygga dem. Han menar att det finns risker med satsning på att reducera antingen det subjektiva våldet eller det strukturella våldet. Eftersom Galtung logiskt resonerar för att det finns ett beroendeskop mellan de olika tillstånden finns det även risk med att försöka angripa bägge problemen samtidigt (ibid 1969:184).

Galtung tar ytterligare ett steg i sin teorikonstruktion och den delen är högst intressant för vår analys eftersom vi här anknyter till begreppet frihet. Som vi tidigare nämnt är inte fred och frihet synonymt med vartannat men vi kan se likheterna enligt följande resonemang. Då negativ fred och positiv fred går hand i hand och är eftersträvansvärda i alla samhällen ställer Galtung en relevant fråga. Har alla samhällen samma förutsättningar att nå målen med att reducera social orättvisa och det subjektiva våldet. Hans svar är att enbart de som har tillräckligt med resurser och förutsättningar i form av de social-liberala värderingarna. Det krävs med andra ord yttrandefrihet, mötesfrihet och organisationsfrihet för att möjligen kunna göra gemensam sak i förebyggandet av både det subjektiva och det strukturella våldet. Djupt förtryckta samhällen saknar de möjligheterna att mobilisera sig. Härvid ser vi den nära länken mellan fredstermerna och frihetsbegreppet (ibid 1969:184f).

3.1.2 John Stuart Mill - Om friheten

Den frihet som Mill behandlar i sitt verk närmar sig de medborgerliga fri- och rättigheterna. Med det menar han makten "som samhället lagligen kan utöva över individen" och dess gränser. Detta kallade han även "kampen mellan friheten och statsmakten" (Mill 1859/1984:9). Mill bidrar till resonemangen i vår studie eftersom hans problemformulering behandlar principen om individens frihet

kontra statens maktutövning och den allmänna opinionens press i form av moraliska gränssättningar (ibid:17f). Att finna distinktionen som rör de gränslinjerna som är av vikt för att skapa det goda samhället och försvarar individen från politiskt förtryck (ibid:13).

I sin plädering om frihet kommer Mill in på intressanta aspekter för nutida demokratier. Friheten förklaras som skydd mot förtryck, inte enbart från de offentliga myndigheterna, utan även från den allmänna opinionen. Mill menar alltså att det inte bara är gränslinjen mellan stat och individ som är viktig att hitta utan även den mellan samhälle och individ. Frihet är att kunna ha egna idéer och tankar trots att de är annorlunda, utan att utsättas för påtryckningar från den allmänna opinionen. Han menar på att sådan press på individen skulle innebära inkräktande i privatlivet och att det "förslavar själen" (ibid:12f). J.S. Mill förklarar vad han väljer att kalla den mänskliga friheten, alltså det som i stort sett enbart påverkar individen själv, enligt följande (ibid:20):

- *Tanke- och åsiktsfrihet.* Rätten att tänka, känna och tycka vad man vill i både praktiska och teoretiska frågor såsom vetenskapliga, moraliska och religiösa. Detta är nära besläktat med yttrandefrihet.
- *Frihet att utforma sin livsplan.* Så länge man inte skadar någon annan så har man rätt enligt eget tycke forma sin framtid och sträva efter vad man själv känner för. I våra dagar kan det jämföras med att själv kunna välja vilken utbildning och karriär man önskar. Eller att själv kunna bestämma familjeform, äktenskapspartner och antal barn.
- *Organisationsfrihet.* Till den så kallade mänskliga friheten hör också rätten att kunna organisera sig för en gemensam sak såvida syftet inte skadar andra. Man ska alltså kunna bilda sammanslutningar utan inblandning från staten

Det uppkommer många situationer där den individuella friheten sätts på sin spets. I våra dagar kan vi kanske tänka oss fallet rökning. Mills principer skulle ge individen friheten att röka trots att det är skadligt för hälsan och att det därför inte skulle kunna förklaras som nyttigt. Enligt honom så har en myndig person rätt till sin egen kropps utsättande för fara så länge som det inte inkräktar på en medmänniskas handlingsfrihet, eller i detta fall hälsan. En individs rätt över sin kropp och själ är "suverän" (ibid:12, 18).

Tryckfriheten är viktig för att inte den lagstiftande och utövande makten ska bestämma vad folket ska tycka och tänka. För Mill är denna frihet självklar och enligt honom det som garanterar samhällen försvar mot korrupta och diktatoriska regeringar (ibid:23).

Det råder en viss motsägelsefullhet vid deklarerandet av frihetens principer i Mills studie. Han så gott som omyndigförklarar vissa samhällen och menar att "despotism är ett berättigat styrelsesätt när man har att göra med barbarer" (ibid:18). I andra delar av sitt verk förfäktar han åter om att människor har rätt att

avgöra sin livsform hur än den verkar olik den egna åsikten eller den allmänna opinionens åsikt. Han framför som exempel mormonerna och deras månggifte som en tanke att ogilla men inte att förbjuda eller motverka olagligt. Han säger där att inget samhälle har rätt att "kultivera" ett annat (ibid:101f). Det vi då kan fråga oss är vem som avgör det. Från att ha stridit för de oliktankande så infinner sig en viss godtycklighet i Mills resonemang. För att understryka argumenten i vår analys så behöver vi dock inte ta hänsyn till detta. Det viktiga är trots allt Mills definition om vad frihet innebär.

3.1.3 Frihet enligt Freedom House

Det är på sin plats att framföra Freedom Houses definition av vad frihet är. På organisationens hemsida kan vi läsa att frihet innebär möjligheten till frivilligt agerande på olika sätt utan att kontrolleras av regeringen eller något annat dominerande centra. Det brett använda indexet som organisationen publicerar varje år i enkäten "Freedom in the world" mäter frihet och kan delas in i två dimensioner: *politiska rättigheter* och *medborgerliga fri- och rättigheter*. Under kategorin politiska rättigheter finner vi rätten att rösta och välja representanter som har inflytande på politiken och kan ansvarsutkrävas av väljarkåren. Vidare innebär politiska rättigheter även möjligheten att kandidera till offentliga ämbeten och delta i den politiska processen. De medborgerliga rättigheterna som Freedom House lyfter fram inbegriper tros- och yttrandefrihet, rättssäkerhet, mötes- och organisationsfrihet. Även rätten till personlig autonomi utan inblandning från staten ska uppfyllas för medborgaren.

Freedom Houses definition av frihet har till stor del sin grund i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som stiftades 1948. Deklarationen omfattar rättigheter som berör religionsfrihet, mötesfrihet, yttrandefrihet och även andra universella normer, såsom frihet från tortyr och rätten att delta i det egna landets politiska styre (FH 2).

3.2 Frihet kontra demokrati

I diskursen kan vi se att de två begreppen, frihet och demokrati, tenderar att flätas samman. I många fall beror de på varandra. För mycket frihet kan i det långa perspektivet motverka demokratins idé, tanken om de allmännas bästa och det politiskt jämlika samhället. Freedom House har påståtts vara präglad av det neoliberala paradigmet (Giannone 2010). Indexet tenderar att belöna liberala demokratier och "straffar" stater som inte delar de värderingarna. Nedan följer en diskussion kring det som kan tänkas ligga mellan frihet och demokrati, *liberal demokrati*.

Socialism har starka associationer till kommunism på samma sätt som liberalism har till demokrati. Kopplingen fanns redan på 1800-talet men växte samman ytterligare till något svårgreppbart under kalla kriget, den senare delen av

1900-talet. Då USA, som varit den största förespråkaren för liberal demokrati, gick segrande ur ideologiernas kamp är det bara naturligt att politik och ideal färgats av liberalismen. Enligt Björn Molins (2011) definition av liberalismen är det lätt att se likheterna med demokratin och varför de båda mer eller mindre vuxit samman under 1900-talet. Människan anses vara upplyst nog att fatta rationella beslut i grupp. Vidare har liberalismen i sin grund en stark tilltro till människan och att försöka maximera "lycka". Individens rättigheter är kanske det som utmärker liberalismen tydligast jämfört med andra ideologier. Den så kallade nyliberalismen utvecklades under 1970-talet som en reaktion på den förda keynesianism man sett sedan andra världskriget. Nyliberalismens viktigaste poäng är således icke-statlig inblandning i ekonomin, med andra ord att marknaden skall släppas fri utan regleringar (ibid).

Frihetliga ideal kan hävdas för att försvara demokrati medan demokrati kan hävdas för att försvara frihet. Uppenbarligen finns det en koppling mellan de båda begreppen, dock kan nog de flesta hålla med om att för mycket demokrati inskränker frihet och vice versa. Liberal demokrati är enligt Sartori ett västerländskt bevis på att frihet och jämlikhet går att sammanföra (Sartori 1987:383f); vilket i sig borde väcka varningsklockor då dessa system främst är koncentrerade till en kulturell sfär. Att ranka länders duglighet i index utifrån kulturideologiska normer kan därför tyckas etnocentriskt. Söker man ett mått på någon form av ideologiskt kulturell demokrati vore det relevantt att designa särskilda skalor för varje kultur.

Likt Schumpeters uppfattning av demokrati som en metod bestäms lagar och konventioner av rådande ideologi. Till exempel fungerar inga samhällen utan någon form av restriktioner på organisationsfrihet och yttrandefrihet. Vilka restriktionerna är rent specifikt bestäms utifrån samhällets lagar, som i en demokrati beslutas genom någon form av maktdelegering eller medbestämmande. Det finns grundläggande kriterier för frihet och rättigheter i demokratier men nivåerna måste kunna variera från stat till stat. Utifall demokratin blir alltför standardiserad kan det istället ifrågasättas vad det är medborgarna skall besluta om.

Raymond Gastil som var med och grundade Freedom House argumenterar för att demokrati kräver organisationsfrihet så att folket kan organisera sig i olika grupper i till exempel fackföreningar, företag och religiösa grupperingar (1991:35f). Om vi tittar på demokratiteorier framstår dock inte företagets organisationsfrihet som något kriterium för att en stat skall kunna kallas demokratisk. Gastil blandar här samman ekonomiska friheter med demokratibegreppet; han hamnar i den liberaldemokratiska fällan. Teoretiskt sett skulle en demokrati kunna styras genom en centralt planerad ekonomi utan organisationsfrihet för företag. I ett marknadsdrivet samhälle kan företag snarare motarbeta politisk jämlikhet genom olika former av lobbyism.

Även om många demokratitänkare verkar erkänna organisationsfriheten som något självklart, saknar vi en diskussion kring en begränsning av denna rättighet. Inte i praktiken men på en demokratisk definitionsnivå. Tänkvärt är om fri företagsetablering hör mer samman med marknadsekonomi och frihet än demokrati; även religionsfrihet verkar ligga närmare frihet. De enda

organisationerna som rent konkret kan argumenteras för att tillhöra den politiska demokratidefinitionens nödvändiga kriterier är media i egenskap av informatörer. Samt organisationer och partier som försöker ändra på eller underlätta för invånarna att föra politik (Bernhagen 2009:31).

Utifall man söker indikatorer för en ideologiskt neutral demokrati, om det nu finns något sådant vid indexering är det viktigt att man skalar bort ideologiska egenheter. Eftersom mer socialistiska system kan te sig odemokratiska i jämförelse med liberala system eller tvärtom beroende på indikatorerna ideologiska ursprung.

Det är ett vanligt antagande i politisk forskning att marknadsekonomi och fri företagsamhet bygger en stark grund för demokratisk utveckling. För att bevisa att så är fallet hänvisas det oftast till att de länder som anses vara de mest lyckade demokratierna har marknadsekonomi (Barber 1995:14f).

Kritiska röster, som Benjamin Barber, beskriver hur bland annat civil- och miljörättsgrupper samt fackföreningar i USA marginaliserats och anses vara intressegrupper som alla andra. Att de snarare blir ett problem som skall bekämpas av både företag och stat då man inom kapitalismen försöker bekämpa ekonomiska motståndare som hindrar landets eller företagets ekonomiska utveckling (ibid:283). Relevant för vår frågeställning är dock att marknadsekonomin enligt Barbers resonemang motverkar *politisk pluralism*, så även om marknadsekonomi kan fungera som en gynnsam grund för att bygga demokrati vore det inte en bra indikator för att gradera hur demokratiskt ett lands system är.

4 Demokrati

4.1 Dahl

I sin enklaste form är demokrati ett system som utvecklats för att fatta beslut mellan jämlika parter. Demokrati kan därmed sägas vara villkorat av någon form av frihet varför det kan vara svårt att skilja mellan frihets- och demokratibegreppet. I många länder har just avsaknad av jämlikhet i kulturen, varifrån politiskt styre historiskt utvecklas, varit en mindre fruktbar grund för den demokratiska utvecklingen (Dahl 1998:10f; 22ff).

För att mäta demokrati krävs att man tittar på förekomsten av demokratiska element i samhället. Dahl försöker konkretisera vilka som är av intresse och lyfter fram vilka politiska institutioner som han anser vara minimikrav för demokratiska system. Representativitet uppnås genom: demokratiskt, fria, rättvisa och *regelbundna val* av tjänstemän. Frihet att kunna kritisera det politiska läget utan repressalier, *yttrandefrihet*. Lagstadgad tillgång till *alternativa informationskällor*, vilka inte står under statlig eller enskild grupps kontroll. *Organisations- och associationsfrihet* för att kunna ställa och organisera krav på staten. *Inkluderande medborgarskap* vilket ger människor som uppnår myndig ålder nämnda rättigheter (ibid:85f).

Dahl menar att ett demokratiskt samarbete oavsett storlek huvudsakligen innehåller fem idealkriterier som definierar begreppet demokrati, nämligen deltagarnas möjlighet till: *effektivt deltagande, jämlikt rösträttsligt förfarande, insiktsfull förståelse, slutgiltigt bestämmande över agendan och rösträtt för alla vuxna* (ibid:38). Demokrati är enligt definitionen inte bara ett system inom vilket man fattar beslut. Det krävs att deltagarna har rättigheter för att kunna förstå och påverka beslutsprocessen. Enligt idealen är deltagarna aktiva och söker själva förstå underlag och är med vid röstning om olika frågor så att man fattar beslut på samma informationsmässiga grund. Även yttrandefrihet ses därför enligt definitionen som ett krav då medborgarna behöver känna till och inneha rättigheten att yttra tänkbara alternativ inför ett beslut. Dahl menar vidare att det vore odemokratiskt om agendan sätts av en elit vars särintressen lyfts upp till omröstning medan man blockerar andras idéer. Därför är den politiska jämlikheten viktig (ibid:39f).

Dahl kallar kopplingen mellan marknadsekonomi och demokrati för en paradox då marknadsekonomiska system leder till ett ojämlikt samhälle. Stora skillnader i ekonomiska tillgångar leder till att aktörer med stark ekonomi har större möjlighet till att påverka politiska beslut (ibid:158f). Han förklarar dock

vidare kopplingen genom att marknadsekonomisk kapitalism leder till tillväxt, vilket ofta ger både fattiga och rika positiva förändringar. Till exempel leder ökade skatteintäkter till att skolor, sjukhus och infrastruktur kan byggas ut, vilket håller både rika och fattiga nöjda med ordningen. Samt att det inte blir lika nödvändigt att ha en stark centralmakt då privata aktörer själva sköter många beslut. Däremot betyder ekonomisk tillväxt inte att ett land är, eller utvecklas mot demokrati (ibid:168ff).

Kenneth A. Bollen är en av tänkarna som dragit nytta av Dahls arbete när han delar in dennes demokratikriterier från 1971 i politiska rättigheter och politiska friheter i något han kallar *politisk demokrati*. Detta gör demokratidefinitionen praktiskt enklare för vår uppsats då vi söker skilja på frihet och demokrati. Demokratikriterierna nedan argumenterar Dahl för som institutionella krav för demokratier (Dahl 1971:3). Dahls bok, *Polyarki* från 1971, omdefinierar det politiska system vi idag kallar för demokrati som *polyarki*, ett system med grupper som tävlar mot varandra om att inneha makten i gällande nation (ibid:8). Nedan följer Kenneth Bollens omarbetning av Dahls tabell (Inkeles 1991:7):

- Politiska friheter. Angår huvudsakligen medborgerliga friheter: organisationsfrihet, yttrandefrihet och alternativa informationskällor.
- Politiska rättigheter. Angår huvudsakligen elektoralsystemet: rösträtt, möjlighet till offentliga ämbeten, ledarnas rätt att konkurrera om röster, fria och rättvisa val, institutioner för att tillgodogöra röster i statens policyskapande.

Punkterna krävs för att formulera, signalera och regera i en demokratisk stat och kan utan svårigheter omformuleras till direkt mätbara indikatorer vid undersökningar. Demokrati och frihet är tätt sammankopplade och ofta svåra att separera, ovanstående definition är dock en blandning som kan anses ligga nära demokratiska värderingar utan att tala om alltför idealistiskt färgade friheter och skyldigheter såsom *liberal* eller *social demokrati*.

4.2 Sartori

Giovanni Sartori lyfter fram en del viktiga poänger i boken *The Theory of Democracy Revisited* (1987). Han argumenterar för att identifiera demokrati genom att definiera vad som inte är demokrati, vilket egentligen talar om hur *odemokratiskt* ett land är. I ett resonemang kring att demokrati inte är *auktoritarism*, kommer han fram till att frihet som inte erkänner auktoritet är ”godtycklig”, vilket inte fungerar i ett system som bygger på att framröstade beslut efterlevs. Medan en stats auktoritet som inte erkänner folkets frihet blir auktoritär (Sartori 1987:190). Enligt resonemanget att demokrati inte är auktoritär bidrar Sartori till att klargöra hur demokrati innebär ett folkligt legitimt styre. Om legitimiteten för regeringen försvinner krävs ett system för att bibehålla legitimitet

och därmed auktoritet för regimen genom att avsätta makthavarna och tillsätta nya. Själva valen fyller enligt Sartori en demokratisk mekanisk funktion medan de substantiella värdena ligger i att medborgarna utövar tryck på politikerna genom att hävda sin vilja (ibid:86f).

Det som tydligast utmärker dagens demokratier från auktoritära stater är vilka system som används för att välja ledare. Elektoraldemokratiska system fungerar som en legitimerande faktor vilket håller samman landet genom att medborgarna känner att de kan påverka politiken. Samtidigt kan politiken hålla en hög professionell nivå då medborgarnas politiska roll mer eller mindre är fastlagd i egenskap av väljare. Anledningen till att det ofta talas om just elektoraldemokrati och inte representativ demokrati i demokratiforskning och indexering, är att den förstnämnda är ett krav för den senare. På så vis inkluderar begreppet båda elektoral- och representativ demokrati (ibid:111).

Index vars syfte är att mäta demokrati använder oftast valdeltagande som en indikator med tesen att ett land kan anses mer demokratiskt ju större del av befolkningen som deltar vid omröstningar. Genom åren har det dock diskuterats varför "folket" är oengagerat och länder med demokrati ofta visar statistik med lågt valdeltagande. Tidiga argument för att valdeltagandet skulle öka med tiden var att människor lär sig efter hand. Genom att rösta lär man sig att vara delaktig och röstar på så vis ännu mer. När tiden gått och man inte såg något uppsving i valstatistiken menades det istället att människor inte förstod hur viktig demokratin var och vad det röstades om på grund av analfabetism, låg utbildning och fattigdom (ibid:103f). Sartori lyfter bl.a. fram problem inom informationsflödet mellan stat och medborgare. Han menar att medborgarna får för mycket eller för lite information för att vara intresserade. Att informationen i sig är partisk, vilket gör det svårt att erkänna det tillit. Samt att den information som når medborgarna håller låg kvalitet, inte att media talar osanning i någon större utsträckning snarare att det som meddelas är så långt ifrån hela sanningen att det kan likställas med osanning (Ibid: 105).

Sartori spinner vidare på Dahls idé om att statsbildningar vi idag kallar för demokratier i själva verket är polyarkier, där flera grupper konkurrerar om makten. Han menar att demokrati där makten verkligen placeras hos folket dock är ett viktigt ideal som bibehåller och förbättrar polyarkierna så att makten inte går åt odemokratiska riktningar. Även om det kan vara svårt att helt definiera vad demokrati innebär, är det ofta enklare att avgöra huruvida ett beslut stärker eller försvagar demokratin i ett land. Riktig demokrati må vara en utopi men slutar vi kalla våra polyarkier för demokratiska, finns risk att den ideologiska riktningvisaren försvinner och länder finner än mer odemokratiska system (ibid 1987:7f).

4.3 Schumpeter

Till skillnad från Sartori och Dahl som i stort är överens om vad demokrati innebär, menar andra teoretiker att demokratibegreppet inte bör omfatta en

maximalistisk idealbild. Joseph A. Schumpeter argumenterar för en minimal uppfattning av demokratibegreppet. Han menar att det inte finns något allmängiltigt *gott* eller *ont* och att man inte kan övertala *alla människor*, till att hålla med om idéer och fatta beslut, genom rationella argument (Schumpeter 1976:251). Vidare menar han att de klassiska idéerna om utilitaristisk demokrati bottnar i kristen religion och fungerar som ett substitut mot tvivel inom kristendomen i Europa. Politiken används som värdegivare, där politiker menar till förnuftet istället för religionsdogmer. Utilitaristiska värden tilltalar folken som hyser traditionellt kristna värden, enligt Schumpeter slutar här demokratin att vara en metod och övergår till ideal och att representera allt gott som finns i samhället (Ibid:265ff). Detta kan tyckas vara det främsta argumentet till att försöka hålla sig till en minimalistisk demokratimodell när vi mäter demokrati. *Godhet* uppfattas olika i kulturer och religioner vilket gör det enkelt för en person från en värdegrundssfär att döma och peka ut ”felaktigheter” i andra kulturers politiska system men svårt att veta vad omdömet egentligen säger om den lokalt upplevda rättvisan och legitimiteten.

Schumpeter ställer således förhållandevis låga krav på vad som bör kategoriseras som demokratiska system. I stort handlar det om att medborgarna skall kunna välja sina ledare. Frågan om att hålla systemet fritt från korruption och otillbörlig påverkan lyfter han mer som en systematisk problematik som inte är demokratisk per se. Han talar om demokrati som en metod för att styra och förutsätter en fungerande administration i en fungerande nation (Ibid:242f). Det finns därmed goda skäl till att skilja på benämningar som fungerande och icke-fungerande politiska system. Både monarkier och demokratier kan vara fungerande statsbildningar oavsett om ledarnas politik uppfattas som rättvis eller ej. Skillnaden ligger egentligen bara i hur ledarna väljs eller bestäms. Han ser inga demokratiska problem om makten koncentreras till ett fåtal människor och anser snarare att maktkoncentration och expertstyre är att föredra framför att massan fattar kollektiva beslut utan förkunskaper och genuint intresse i frågor som rör statens förehavanden (ibid:261).

5 Freedom House - dimensioner

Vi har nu tillgodogjort oss väsentlig teori för att gå vidare. I den här delen av uppsatsen går vi på djupet av analysen. Vi tittar närmare på de underfrågor som formar enkäten, "Freedom in the world":s, olika dimensioner. De är uppdelade i två kategorier: politiska rättigheter och medborgerliga fri- och rättigheter. Med våra teorier så prövar vi indexet gentemot våra begrepp, frihet och demokrati. Om Schumpeter varit den som argumenterat för vikten av att se demokrati som en politisk metod med elektoralprocessen som det viktigaste inslaget är Robert Dahl personen som belyst politiska och civila friheter med stor tydlighet. Schumpeters enklare definition av demokrati fyller en teoretisk funktion för att belysa skillnaderna mellan maximalistisk och minimalistisk uppfattning. Vi avser inte använda hans idéer i samma utsträckning som Dahl för att avgöra frihet kontra demokrati i dimensionerna. Mills plattform om de olika friheterna är grundligt relevant. Galtung's teori medför en intressant aspekt.

5.1 Enkäten - Freedom in the world

Som vi tidigare nämnt så fokuserar vår studie på Freedom Houses välanvända enkät "Freedom in the world". I denna del av uppsatsen behandlar vi de indikatorer som Freedom House använder för att ranka de länder som utvärderas. Resultaten fås fram efter rigoröst och processrikt arbete av forskare och regionala experter. (FH 1).

Det var Raymond Gastil som komponerade metodologin för indexet. Hans arbete byggde på en komparativ studie av länders politiska status. Som det har nämnts tidigare så startade studien 1973 och varade ända fram till 1989 då uppgiften övertogs av ett team som tog hand om analysen (FH 1). Organisationens metodologi innebär att man mäter frihet utifrån de två dimensionerna; politiska rättigheter och medborgerliga fri- och rättigheter. Utvärderingen ter sig inte enbart mot landets regering och dess policy utan granskar även politikens implementering i samhället och icke-statliga organisationers aktioner.

Enkätens kvantifiering av de två dimensionerna bedöms på en skala mellan 1-7, där ett är det bästa möjliga och sju det sämsta. Beroende på ett lands genomsnittliga prestation på skalan så kategoriseras det som "fritt" (1 till 2.5), "delvis fritt" (3 till 5) eller "inte fritt" (5.5 till 7) (FH 4). Vi tar oss nu an enkätens underliggande indikatorer och diskuterar via analysen hur indexets dimensioner står sig gentemot demokratiteorin och frihetsbegreppet.

5.2 Politiska rättigheter

5.2.1 Elektoralprocess

Freedom house lyfter fram underfrågor för att mäta valprocessen i ett land. Man granskar om regeringschefen eller den ledande auktoriteten i landet valts via korrekta val. Har den lagstiftande församlingen valts under fria och rättvisa val? Ytterligare en aspekt fokuserar på vallagarna och dess ramverk (FH 5).

Elektoralprocessen är grundidén med demokrati som politisk metod för att välja ledare. Även den minimalistiskt krävande Schumpeter ser val skulle som en demokratiskt nödvändig process. Dock finns flytande definitioner angående begreppet "rättvisa val". Schumpeter skulle till exempel kunna argumentera för att rättvisa val är en lokal eller kulturell uppfattning. Enligt honom kan en del människor exkluderas ifrån rösträtt utifrån socioekonomisk status likväl som att barn och ungdomar exkluderas på basis av ålder (Schumpeter 1976: 244). Dahl och Sartori uppfattar dock demokrati som ett jämlikhetsideal och att jämlikhet oavsett förutsättningar är av största vikt för att systemet skall kunna liknas vid något som kallas ett demokratiskt system. Fria och rättvisa val ingår även i Dahls institutionella krav för demokrati i boken *Polyarchy* från 1971 (s. 3). Elektoralprocessen kan därmed ses som ett mått på demokrati och definieras gå under demokratibegreppet.

5.2.2 Politisk pluralism och deltagande

Den politiska pluralismen känns igen på att det finns en verklig och realistisk möjlighet att rösta på en opposition, allt enligt indexet. Det ska även finnas utrymme för oppositionen att konkurrera och växa sig starkare via valen. Religiösa, kulturella och etniska minoritetsgrupper ska försäkras sina politiska rättigheter och möjligheten att delta i valprocessen. Folkets politiska valmöjligheter ska inte domineras av någon makt, såsom militär, totalitärt parti, ekonomisk oligarki eller utländsk grupp. Vidare så ska folket ha rätten att organisera sig i olika partier eller andra typer av konkurrenskraftiga politiska rörelser (FH 5).

Dahl talar om polyarkier istället för demokratier där det inte är folket som styr, utan politiska grupper som konkurrerar om makten. Sartori följer samma tankemönster samt diskuterar den elektoraldemokratiska problematiken där det är svårt att få medborgare att överhuvudtaget rösta en gång per mandatperiod och även aktivera medborgarna i politiken. Trots det allmänna ointresset för politiken i samhället verkar te sig så verkar han vara en optimist som förklarar beteendet genom att tala om ett för stort eller för litet informationsflöde, samt dålig kvalitet på informationen som når medborgarna. Schumpeter som är mer pessimistisk

menar istället att det kan vara bättre att koncentrera deltagandet till en elit eller professionella vetare då den vanliga medborgaren inte ens lyft sitt politiska intresse till nivå av "hobby" (Schumpeter 1976:261). Det är alltså enligt Schumpeter inte fråga om ett mått på demokrati medan Dahl och Sartori ser demokrati som jämlikhet och på så vis kan dimensionen utreda vilken nivå av politisk jämlikhet som råder i ett land och därmed vilken grad av demokrati.

5.2.3 Regeringsduglighet

När regeringens funktionsduglighet mäts fokuserar Freedom House på om de fritt valda beslutsfattarna och ledarna verkligen är de som formar regeringens politik. En annan viktig aspekt är huruvida regeringen präglas av korruption och om regeringens arbete genomsyras av öppenhet och transparens. För att anses vara en fungerande regering ska ansvarsutkrävande bevisas gentemot väljarkåren vid valen (FH 5).

I ett av Dahls idealkriterium, "slutgiltigt bestämmande över agendan", sätter han måttstocken för vad det talas om i Freedom Houses "*functioning of government*" och transparens i politiken (Dahl 1998:38). Om medborgarna får full insyn i politiken kan ansvarsutkrävandet öka och politikerna i större grad leva upp till idén om folkligt styre. Även om dimensionen inte är med i Dahls institutionella kriterier måste den kategoriseras som demokratisk (ibid:85f). Eftersom dimensionen hjälper dagens demokratibegrepp att utvecklas närmare Dahls ideal kan vi dra den slutsatsen.

Schumpeters talar om fungerande och icke fungerande demokratier och skulle med stor sannolikhet bedöma djup korruption som ett fall av en icke fungerande demokrati (Schumpeter 1976:242f). Vi kan med anledning av ovanstående resonemang konstatera att vi i detta fall mäts utifrån demokratibegreppet.

5.3 Medborgerliga fri- och rättigheter

5.3.1 Tros- och yttrandefrihet

Yttrandefrihet och rätten till en egen åsikt indikeras då landets media är oberoende och får agera fritt. Även möjligheten till andra former av kulturella yttringar ska försäkras (FH 5). Härvid ser vi en klar beröringspunkt från John Stuart Mills argumentering för vad frihet i allmänhet är och det han i synnerhet kallade tanke- och åsiktsfrihet (1859/1984:20). Både i det privata och i det offentliga ska de religiösa trossamfunden kunna praktisera sin tro. Under denna kategori behandlas även den akademiska världen och vikten av dess oberoende och frihet bortom politisk inblandning. Freedom House mäter också om den privata diskussionens

integritet möjliggörs och undersöker om medborgarna trakasseras av myndigheterna (FH 5).

Dahl argumenterar för yttrandefriheten som krävs för att formulera sin egen vilja, gruppens vilja och folkets aggregerade vilja. I sina kriterier finns inte ordet "tro" explicit med, det är dock tillagt av Freedom House vilket kan tolkas på olika sätt. Själv verkar han dock avsiktligt gå runt begreppet religion och talar istället om *politisk tro*. Slår man till exempel upp ordet *belief* innehållsförteckningen i hans verk "Polyarchy" (1971:252) nämns inte religion en gång i ett annars omfattande kapitel som handlar om tro. Religion talar Dahl i anknytning till ett annat kapitel och då endast som sekterisering av kristendomen som samhällliga subkulturer på ämnet pluralism där religion verkar som en delning på samma sätt som språk eller andra faktorer (ibid:117).

Sartori talar om hur den substantiella kraften bakom demokrati härstammar just ifrån medborgarnas förmåga att sätta press på sina ledare vilket gör att deras åsikt måste kunna yttras fritt utan repressalier, demokratin mellan valen är alltså minst lika viktig som den på valdagen (Sartori 1987:86f). Vi kan med andra ord placera yttrandefriheten inom både den demokratiska och frihetliga kategorin. Freedom Houses tilläggsord "tro" är för omfattande då det enligt demokratisk teori inte bör innefatta religion. Religionsfrihet är att beteckna som en frihet på liberalismens grunder och J.S. Mill kategoriserar det under "tanke och åsiktsfriheter" (1859/1984:20).

5.3.2 Organisations- och mötesfrihet

I den här kategorin av organisationens undersökning tittar man på om medborgarna tillåts anordna möten, demonstrationer och offentliga debatter utan att jagas och fängslas av staten. Möjligheten till att kunna organisera sig är också viktig, med andra ord utrymmet för så kallade NGO:s (nongovernmental organizations) att aktivera sig (FH 5). Något som Mill säkerligen skulle förfäktat över om han hade levt idag då han pläderade för rätten att göra gemensam sak och bilda sammanslutningar. Han ansåg det vara en form av mänsklig frihet (1859/1984:20). Vidare erkänns ett land högre poäng på skalan om fackföreningar och jordbruksorganisationer tillåts verka och att arbetare skyddas via kollektivavtal (FH 5).

Rätten att organisera sig ingår i Dahls kriterier för politiska rättigheter. I "On Democracy" nämner han även att rätten till autonom association, alltså fristående organisationer, är viktig för att ge effektiv delaktighet, upplyst förståelse och ger medborgare delvis kontroll över den politiska agendan i landet (Dahl 1998:92). Som vi tidigare nämnde menar Sartori att den politiska processen är fortgående även mellan valen vilket gör olika organisationer oundvikliga för kommunikation mellan stat och intressegrupper. Att likasinnade medborgare organiserar sig i politiska partier ger fördelar och är även kriterium för en effektiv representativ demokrati (Dahl 1998:98f). John Stuart Mill erkänner individen friheten att göra gemensam sak med andra för att organisera sig (1859/1984:20). Dimensionen kan därför betraktas mäta både demokrati och frihet.

5.3.3 Rättssäkerhet

Enligt FH känns rättssäkerhet igen då den verkställande makten inte blandar sig i domarkårens arbete och beslut. Kåren ska vara oberoende. Rättssäkerheten ska även råda i civil- och brottsrättslig mening (FH 5). J.S. Mill pläderar för ett ingripande från både stat och den allmänna opinionen när en individs handlingsfrihet eller hälsa är utsatt för våld eller hot om våld (1859/1984:12ff). Anklagade ska försäkras en rättvis prövning och ha rätten till ett försvar. Lagarna och politiken ska formars så att hela befolkningens olika segment garanteras jämlikhet. Ett lands ranking beror även på om det råder krig eller uppror. Ingen ska behöva utstå politisk terror, orättvis fångenskap eller tortyr, varken av regimen eller av dem som motsätter sig landets system (FH 5).

Den tanke som finns och har funnits sedan länge är den liberala, där rättssäkerheten är central för politiskt ansvarsutkrävande. Sartori argumenterar för att lagar krävs för att skydda frihet och att liberal frihet är en förutsättning för ekonomiska och sociala friheter men något konkret stöd för att rättssäkerhet i "demokrati" skulle vara ett krav talar han inte om (1987:328). Slutsatsen blir dock ändå att det kan räknas till demokratikraven då det krävs rättssäkerhet för att avsätta en inte omvald regering. I förhållande till frihetsbegreppet så är rättssäkerhet en förutsättning för att garantera dess dimensioner.

5.3.4 Personlig autonomi och individuella rättigheter

Listan om medborgerliga fri- och rättigheter indikeras av diverse punkter. Den fria viljan, varvid medborgaren ska kunna fritt välja var denne vill bo, arbeta eller studera. Till rättigheterna hör att kunna äga och etablera egen verksamhet och även inneha privat egendom. Ingen otillbörlig påverkan från stat, politiska partier, eller kriminella ska tillåtas påverka den privata sfären. I FH:s "checklist" poängteras även den privata sociala friheten. Med andra ord så ska man själv bestämma äktenskapspartner och familjestorlek (FH 5).

De fri- och rättigheterna som återfinns under denna kategori skulle Mill säkerligen ha skrivit under på. Vi kan se att hans argumentering för att en individ ska ha rätt att utforma sin livsplan enligt eget tycke även om det skulle gå mot den allmänna opinionens preferenser. Förbehållet är att det inte skadar någon annan (Mill 1859/1984:20).

Vid enkätens analys frågas det om det råder jämlikhet mellan könen (FH 5). Redan på 1800-talet beskriver Mill mannens orättvisa behandling av kvinnan som "despotisk" och ser det som en självklarhet att jämlikhet ska råda med lagens beskydd (1859/1984:114). Den ekonomiska aspekten är också av vikt och diskriminering får inte förekomma. Samhällets olika grupperingar ska åtnjuta samma rätt till olika möjligheter. Galtungs principer som behandlar positiv fred vilken han menar detsamma som social rättvisa ligger här nära tillhands. Den här dimensionen framför andra har stärkt kritiken mot Freedom House, då den sträcker sig mot neoliberal ideal och berör explicit personlig äganderätt och

underlättandet för privatdrivna företag (Giannone 2009:67). Man tar tydlig ställning för marknadsekonomiskt system vilket inte är ett demokratiskt kriterium enligt tidigare resonemang kring Gastil och att man blandar in ekonomiska friheter i demokratibegreppet. Om vi sätter likhetstecken mellan marknadsekonomi och kapitalism kan vi även konstatera att Patrick Bernhagens redogörelse för vad demokrati inte är, då dömer ut kapitalism som en demokratisk egenskap (2009:31). Man bör alltså se marknadsekonomi och tillväxt som gynnsamma faktorer, snarare än indikatorer, för demokrati.

Ser vi till de resonemangen vi har fört ovan så skulle man kunna anta att dimensionen närmare behandlar frihetsbegreppet än demokrati.

6 Konklusion

Vår granskning av Freedom House fokuserar på deras kanske viktigaste bidrag till den globala politiken och den statsvetenskapliga världen, nämligen enkäten "Freedom in the world". Organisationens syfte var från början ämnat att sprida demokrati och bekämpa dess ideologiska hot.

Även om inte FH gör anspråk på att mäta demokrati så används dess material frekvent av inflytelserika personer för att bestämma länders demokratiska status. Forskare har hävdat att mätfel orsakar validitetsproblem med indexets resultat på grund av den mänskliga faktorn. Det är trots allt människor som gör analyserna och utför testerna.

Galtung talar om att vi kan se på avsaknad av strukturellt våld som en "positiv fred" vilket han översätter som social rättvisa. Det är relevant för vår studie utifrån analysen av Freedom Houses individuella rättigheter, såsom ekonomiskt självförverkligande. Vi omtolkar hans fredsbegrepp till att även omhulda frihetsbegreppet.

John Stuart Mill argumenterar för de liberala värderingarna där individen är i centrum. Hans tankar bygger på att begränsa statens makt över individen, genom tryckfriheten, och garantera människan följande friheter: tanke- och åsiktsfrihet, organisationsfrihet och friheten att utforma sin egen livsplan.

Vi har redogjort för Dahls teori, polyarki, om institutionella minimikrav som lämpar sig för demokratimätning. Även hans tankar om demokratins idealkriterier ger dagens samhälle en önskvärd riktning. Dahl tillerkänns stöd av Sartori. Han betonar även den politiska processen mellan valen. Vore Schumpeter den vi rättade oss efter så skulle många fler länder anses vara demokratiska, enligt hans minimalistiska definition.

Det vi har försökt åstadkomma i denna uppsats är att närmare titta på begreppen demokrati och frihet, men framförallt att testa Freedom House-indexets dimensioner och vad de egentligen mäter. För att summera, så ger vi oss i kast med att sammanfatta resultaten i vår analysdel. Vi kan först och främst åter konstatera att det är en komplicerad och riskfylld begreppsanalys man ger sig i kast med när man undersöker demokrati och frihet. De olika dimensionerna i Freedom House-enkäten understryker våra tidiga tankegångar om att begreppen lätt kan förväxlas och hamna under samma kategori. Vi kan utifrån vår analysdiskussion se att de politiska rättigheterna: elektoralprocessen; politisk pluralism och deltagande; och regeringsduglighet; ligger närmast demokratibegreppet även om vi inte otvetydigt kan dra den slutsatsen. De medborgerliga fri- och rättigheterna innebar olika resultat. Tros- och yttrandefriheten handlar om både demokrati- och frihetsbegreppet. Utan möjligheten att yttra sig så saknas frihet och man kan heller inte delta i den demokratiska processen. Detsamma gäller organisations- och mötesfrihet. För att

effektivt kunna delta i den demokratiska processen måste man kunna välja representanter i partier. Friheten att kunna organisera sig om man så önskar hör också till Mills grundprinciper. Rättssäkerhet är nära förknippat med ansvarsutkrävande och kommer närmast demokratibegreppet. Att mäta rättssäkerheten i ett land behandlar alltså snarare demokrati än frihet även om rättsäkerhet är en förutsättning för att det senare ska åtnjutas. Dimensionen som berör personlig autonomi och individuella rättigheter är kanske den mest intressanta eftersom den berör social rättvisa. De andra dimensionerna kan alla hittas i den klassiska demokratiteorin.

Den personliga autonomin förklarade Mill för drygt 150 år sedan med att envar har rätt att "utforma sin egen livsplan". Galtungs plädering för kopplingen till avsaknaden av strukturellt våld som kan tolkas som social rättvisa ger oss vid handen att det är närmast frihetsbegreppet.

Med det resultatet kan vi konstatera att Freedom House-indexet står sig väl, vad gäller att mäta demokrati. De initialt upphöjda varningsflaggorna bör dock inte hissas ner, utan fortsätta fungera som en påminnelse för nya studenter att förhålla sig skeptiskt till demokratiindex.

En av anledningarna till Freedom Houses auktoritet bland forskare och politiker, kan vara neoliberalismens uppkomst och stärkande av begreppet frihet och att åter ha definierat det. Vi får inte heller glömma att tanken om jämlikhet som ideal förlorade en hel del i kraft i samband med kommunismens fall 1989 (Giannone 2010:89). En fallgrop är att man även definierar demokrati med det som är dess orsaker och konsekvenser (Bernhagen 2009:30f). Vissa av indikatorerna som vi har gått igenom är snarare förutsättningar för demokrati än demokrati i sig.

7 Referenser

Barber, Benjamin, R., 1995. *Jihad vs. McWorld*. New York, Ballentine Books.

Bernhagen, Patrick, 2009. "Measuring effective democracy and democratization" i Haerpfer Christian W. - Bernhagen, Patrick - Inglehart, Ronald F. - Welzel, Christian, 2009. *Democratization*
New York, Oxford University Press, s. 24-40

Bollen, Kenneth, A., 1991. "Political democracy: Conceptual and measurement traps". I Inkeles, Alex (red.) 1991. *On measuring democracy: Its consequences and concomitants*. New Brunswick, Transaction Publishers, s. 3-20

Dahl, Robert, A, 1998. *On democracy*. New Haven and London, Yale University Press.

Dahl, Robert, A., 1971. *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven and London, Yale University Press.

FH 1= Freedom House webbplats, Introduction. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=351&ana_page=362&year=2010
Hämtdatum: 2010-12-12

FH 2 = Freedom House webbplats, Frequently Asked Questions.. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=265>
Hämtdatum: 2010-12-13

FH 3= Freedom House webbplats, Freedom House: A History. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=249>
Hämtdatum: 2010-12-17

FH 4= Freedom House webbplats, Methodology. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=351&ana_page=363&year=2010
Hämtdatum: 2010-12-19

FH 5= Freedom House webbplats, Checklist Questions and Guidelines.
[Elektronisk] Tillgänglig:

http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=351&ana_page=364&year=2010

Hämtdatum: 2010-12-21

Gastil, Raymond, Duncan, 1991. "The comparative survey of freedom: Experiences and suggestions". I Inkeles, Alex (red.) 1991. *On measuring democracy: Its consequences and concomitants*. New Brunswick, Transaction Publishers, s. 21-46

Giannone, Diego 2010, "Political and ideological aspects in the measurement of democracy: the Freedom House case", *Democratization*, Vol. 17, No. 1, 2010, 68-97.

Mill, John, Stuart, 1859/1984. *Om Friheten*. On Liberty, Översättning av Ahlberg, Alf. Lund, Natur och Kultur.

Molin, Björn, 2011. "Liberalism". I *Nationalencyklopedin* 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/liberalism>

Hämtdatum: 2011-01-04

Princeton University Library webbplats, Freedom House Records, 1933-2007: Finding Aid. [Elektronisk] Tillgänglig:

<http://diglib.princeton.edu/ead/getEad?id=ark:/88435/8k71nh09d>

Hämtdatum: 2010-12-12

Sartori, Giovanni, 1987. *The theory of democracy revisited, Part one: The contemporary debate*. Chatham, Chatham House Publishers, INC., s 1-253

Sartori, Giovanni, 1987. *The theory of democracy revisited, Part two: The classical issues*. Chatham, Chatham House Publishers, INC., s. 257-542

Schumpeter, Joseph A. 1943 (1976). *Capitalism, socialism and democracy* London, George Allen & Unwin (publishers) ltd.